

واکاوی مهمترین مسائل اجتماعی

شهر آمل

علی اصغر فیروز جاییان

عضو هیات علمی دانشکده معارف و اوقاف



هامون نو

- سرشناسه : فیروزجاییان، علی اصغر، ۱۳۵۴ -
- عنوان و نام پدیدآور : واکاوی مهمترین مسائل اجتماعی شهر آمل/علی اصغر فیروزجاییان؛ مجری طرح انجمن جامعه‌شناسی ایران، دفتر آمل؛ به سفارش معاونت زنان و خانواده ریاست جمهوری.
- مشخصات نشر : دشتستان: هامون نو، ۱۳۹۹.
- مشخصات ظاهری : ۱۱۷ ص.: مصور (رنگی)، جدول (بخشی رنگی)؛ ۲۱/۵×۱۴/۵ س.م.
- فروست : طرح ملی گفتگوی خانواده؛ ۴۴.
- شابک : ۹۷۸-۶۲۲-۶۴۹۰-۳۱-۳
- وضعیت فهرست نویسی : فیبا
- موضوع : مسائل اجتماعی -- ایران -- آمل
- Amol (Iran) -- Social conditions
- موضوع : آمل -- اوضاع اجتماعی
- Amol (Iran) -- Social conditions
- شناسه افزوده : انجمن جامعه‌شناسی ایران، دفتر آمل
- شناسه افزوده : ایران، ریاست جمهوری، معاونت امور زنان و خانواده
- رده بندی کنگره : HN۶۷۰/۲
- رده بندی دیویی : ۳۶۱/۱۰۹۵۵۲۲۶۶
- شماره کتابشناسی ملی : ۳۳۵۵۱

واکاوی مهمترین مسائل اجتماعی شهر آمل

نوشته: علی اصغر فیروزجاییان

انتشارات هامون نو

چاپ اول - ۱۳۹۹

شماره ۵۰۰ نسخه

قیمت: ۴۰ هزار تومان

شابک: ۹۷۸-۶۲۲-۶۴۹۰-۳۱-۳

فروست: طرح ملی گفتگوی خانواده - ۴۴

نشانی: استان بوشهر - دشتستان - پشت کاروانسرای مشیرالملک

کوچه ۱۷ - پلاک ۲۶ - کدپستی ۷۵۶۱۷۳۵۱۶۵

شماره تماس: ۰۹۱۷۱۷۳۶۰۷۵ - ۰۹۳۳۵۷۵۱۷۱۷

www.hamooniran.ir

پیشگفتار

پیام رییس انجمن جامعه‌شناسی ایران

جامعه ایران همانند همه جوامعی که در معرض تغییرات اقتصادی، اجتماعی، فرهنگی و سیاسی قرار گرفته‌اند، شالوده‌های زندگی گذشته‌اش دستخوش تغییر شده است و نظام‌های آموزشی و هنجاری دیروزش، قدرت و قوام و انتظام بخشی پیشین را ندارند این تغییرات تمایزهایی را و تفاوت‌های اجتماعی فرهنگی را افزایش داده و در مواردی به تضادها و شکاف‌های اجتماعی اقتصادی و فرهنگی موجود دامن زده و تعارض‌ها و شکاف‌های اجتماعی جدیدی را نیز ایجاد نموده است.

این دگرگونی‌ها و تعارض‌ها، بر بنیادی‌ترین و دیرینه‌ترین نهاد اجتماعی، یعنی نهاد خانواده هم آثاری داشته و ساختار قدرت و روابط درونی و بیرونی خانواده را تحت تأثیر قرار داده است. به همین دلیل امروز در بسیاری از خانواده‌ها با مسائل و مشکلات فراوانی روبه‌رو هستیم. کمترینش این است که در نظام تقسیم‌کار جنسیتی و والد-فرزندی در درون و بیرون خانه، ابهام‌هایی ایجاد شده است؛ و این ابهام‌های نقشی، در روابط اعضای خانواده اختلال ایجاد کرده است، به‌طوری‌که در مواردی؛ افراد انتظارات و توقعات یکدیگر را درک نمی‌کنند و از برقراری یک رابطه انسانی سازنده و مبتنی بر اعتماد ناتوان‌اند؛ و این‌ها همه کیفیت زندگی اعضای خانواده را کاهش داده و موجب اختلال کارکردی هم شده است و در مواردی گسیختگی خانواده را در پی داشته است.

تفاوت‌ها، تعارض‌ها و شکاف‌هایی که در شرایط جدید و در اثر دگرگونی‌های اجتماعی و فرهنگی ایجاد شده است، لازم است به‌خوبی فهمیده شوند؛ صورت‌های

عادی آن‌ها که از اقتضانات جامعه جدید است به رسمیت شناخته شود، و اگر پیامدهای نامطلوبی دارند برای کاهش آن‌ها چاره‌اندیشی شود و اگر پدیده‌های غیرضروری و قابل اجتنابی هستند، برای کاهش آن‌ها چاره‌اندیشی و اقدام شود این کار مستلزم یک گفتگوی همه‌جانبه و فراگیر درون جامعه، درباره این مسئله و موضوعات است. گفتگویی که در مرحله اول صاحب‌نظران، فعالان مدنی و مدیران اجرایی و در مرحله دوم همه احاد جامعه را دربر می‌گیرد.

با توجه به اینکه خانواده مهم‌ترین و تأثیرگذارترین واحد اجتماعی است که کیفیت روابط و تعاملات درون آن، بر کیفیت کنش‌های اجتماعی و انسانی اعضا در بیرون از خانه هم اثرگذار است، این گفتگو می‌تواند بر محوریت مسائل خانواده آغاز شود تا از خلال گفتگو درباره این واحد حیاتی اجتماعی، که ظرفیت زیادی برای دامن زدن به گفتگوهای هم‌گرایانه دارد، مهارت‌های گفتگویی در گروه‌های درگیر در این گفتگو، و به تبع آن در سایر گروه‌های اجتماعی، افزایش یابد؛ و درعین حال، از خلال این گفتگوها فهم مشترکی از مسائل و مشکلات نهاد خانواده و راه‌های کاهش آن‌ها ایجاد شود و در درون جامعه منتشر شود.

بر مبنای مقدمه تحلیلی که در بالا بیان اشاره شد، انجمن‌های جامعه‌شناسی ایران، « طرح ملی گفتگوی خانواده » را که به ابتکار معاونت امور زنان و خانواده ریاست جمهوری آغاز شده بود، اقدامی بسیار مثبت و ارزنده ارزیابی می‌کند به همین دلیل هیئت‌مدیره انجمن، پیشنهاد معاونت برای همکاری در اجرای این طرح را پذیرفت و بر اساس تفاهم‌نامه‌ای که بین دو طرف امضا شد، انجمن مسئولیت همکاری در اجرای این طرح در سطح ملی را پذیرفت و با استفاده از همه ظرفیت‌های دفاتر انجمن و اجتماع علمی جامعه‌شناسی در سراسر کشور، به اجرای این طرح همت گمارد.

بر اساس برنامه توافق شده، قرار است در مراکز استان‌ها و برخی از شهرها، مدیران دفاتر انجمن جامعه‌شناسی ایران (و درجهایی که انجمن دفتر ندارد، یکی از دانش‌آموختگان علوم اجتماعی)، مسئولیت تسهیلگری برای برگزاری این گفتگوها را به عهده بگیرند. این تسهیلگران با همکاری مدیران امور زنان و خانواده استان‌ها، از صاحب‌نظران و دانشگاهیان محلی، فعالان حوزه مدنی، رسانه‌ای و سازمان‌های

مردم‌نهاد، و مدیران اجرایی دعوت می‌کنند تا در نشست‌ها به گفتگو درباره مسائل خانواده و دشواری‌های برآمده از تفاوت‌ها و اختلافات نسلی در آن منطقه بپردازند در این نشست مهم‌ترین مسائل و چالش‌ها مشخص می‌شوند و درباره راه‌های مواجهه با آن‌ها چاره‌اندیشی می‌شود.

اجرای این طرح چند پیامد مثبت در بردارد که به شرح زیر به آن‌ها اشاره می‌شود:

- به تقویت گفتمان ضرورت گفتگو درباره مسائل و مشکلات جامعه ایران و تلاش برای رسیدن به اجماع‌های برآمده از گفتگو کمک می‌کند،

- در سطح استانی شبکه‌ای از نخبگان را در ارتباط با یکی از موضوعات حیاتی جامعه ایران، یعنی خانواده و مناسبات نسلی، شناسایی و فعال می‌کند،

- تمرینی برای تعامل و همکاری جریان‌های مختلف فکری و گروه‌های مختلف اجتماعی است،

- تعامل و همکاری صاحب‌نظران دانشگاهی، فعالان حوزه عمومی و جامعه مدنی و رسانه‌ای، و مدیران دستگاه‌های اجرایی را، که برای حل مسائل امروز جامعه ایران بسیار ضروری است، تمرین و تسهیل می‌شود،

- اجتماع علمی و جامعه‌شناسی و علوم اجتماعی و شبکه انجمن جامعه‌شناسی ایران را در سطح کشور فعال می‌کند و ارتباط جامعه شناسان مناطق مختلف با انجمن را تقویت می‌کند،

- زمینه‌ای برای بردن دانش اجتماعی به سمت جنبه‌های کاربردی و تمرکز بر مسائل بومی و منطقه‌ای است، و مجموعه‌ای ارزشمند از دانش اجتماعی در ارتباط با مسائل محلی و منطقه‌ای ایجاد می‌کند که هم ارزش شناختی و علمی دارد و هم ارزش کاربردی،

برای تسهیل در بهره‌مندی دیگران از دستاوردهای این طرح، قرار شد اطلاعات و گزارش‌های مربوط به اجرای این طرح به صورت شفاف و به هنگام در سایت انجمن جامعه‌شناسی ایران منتشر شود به همین دلیل صفحه مخصوص این طرح به آدرس وبسایت انجمن جامعه شناسی ایران ایجاد شده است. همچنین بنا شد برای هر شهر گزارش‌های جداگانه‌ای از کیفیت اجرا و یافته‌ها و دستاوردهای این گفتگو آماده گردد و نسخه‌های کاغذی و الکترونیکی آن‌ها منتشر شود، تا این تجربه و

دستاوردهای علمی و عملی آن در هر منطقه ثبت و ضبط شود و در دسترس همگان باشد. کتاب حاضر، یکی از این گزارش‌هاست که امیدوارم موردتوجه علاقه‌مندان و کنشگران علمی و اجتماعی قرار گیرد.

در پایان لازم است از طرف هیئت‌مدیره انجمن جامعه‌شناسی ایران، از سرکار خانم دکتر معصومه ابتکار و همکاران محترمشان در معاونت زنان و خانواده ریاست جمهوری، به خاطر تصمیم به اجرای این طرح ارزنده باهمکاری انجمن جامعه‌شناسی ایران قدرشناسی کنم. همچنین، از دوست و همکار ارجمندم جناب آقای دکتر سیامک زندرضوی، عضو هیئت‌مدیره و مدیر کمیته دفاتر انجمن جامعه‌شناسی ایران صمیمانه سپاسگزاری می‌کنم که با عشق و علاقه مردم‌مداران و بامهارت برآمده از دانش و تجربه طولانی کار در حوضه عمومی، بی هیچ چشم‌داشتی مسئولیت مدیریت و اجرای این طرح را در سراسر کشور به عهده گرفت و به بهترین شکل ممکن به انجام رساند. از همه مدیران دفاتر انجمن و نمایندگان انجمن در اجرای این طرح که اهتمام ویژه‌ای برای اجرای خوب و درست آن در شهرهای خود داشتند و گزارش‌های اجرا و یافته‌های آن را آماده کردند قدردانی می‌کنم. امید است این تجربه، به اهداف و کارکردهایی که در بالا به آن اشاره شد برسد؛ و سرمایه اجتماعی درونی و بیرونی ارزشمندی برای انجمن جامعه‌شناسی ایران، دفاتر آن و نیز همکاران عزیز مجری طرح فراهم آورد؛ و به اشاعه و انتشار دانش و بینش جامعه‌شناختی در حوضه عمومی و دستگاه‌های مدیریتی و اجرایی، کمک کند و درنهایت برای حل مسائل و مشکلات جامعه و بهبود زندگی مردم دستاوردی داشته باشد.

سید حسین سراج زاده

رئیس انجمن جامعه‌شناسی ایران

فهرست

فصل اول: کلیات

- ۱-۱- مشخصات عمومی استان مازندران..... ۱۶
- ۱-۲- موقعیت جغرافیایی شهر آمل..... ۱۷
- ۱-۳- روند شکل‌گیری و مراحل گسترش شهر آمل..... ۱۹
- ۱-۴- آمارهای مربوطه شهر آمل..... ۲۲
- ۱-۵- گزارش‌های مربوط به‌زیستی آمل..... ۲۳
- فصل دوم: روش‌شناسی: مسئله‌یابی مشارکتی..... ۲۵
- ۲-۱- مقدمه..... ۲۶
- ۲-۲- انتخاب شرکت‌کنندگان: نمونه‌گیری نظری و گلوله برفی..... ۲۶
- ۲-۳- دعوت از کارشناسان..... ۲۷
- ۲-۴- تدارک مقدمات و ملزومات کارگاه..... ۲۷
- ۲-۵- فرایند برگزاری کارگاه..... ۲۸
- ۲-۶- قواعد کارگاه (فانون طلایی)..... ۲۸
- ۲-۷- مرحله آشنایی (یخ‌شکنی)..... ۲۹
- ۲-۸- مجالی برای شنیدن صدای کارشناسان؛ پرسش‌ها و ابهام‌های کارگاه..... ۲۹
- ۲-۹- توزیع کارت‌های مسئله و گروه‌بندی..... ۲۹
- ۲-۱۰- درخت مشکلات..... ۳۰
- ۲-۱۱- جدول T..... ۳۰